

SÉNAT DE BELGIQUE**BELGISCHE SENAAT**

SÉANCE DU 21 AOÛT 1945.

VERGADERING VAN 21 AUGUSTUS 1945.

Rapport de la Commission des Colonies, chargée d'examiner le Projet de loi contenant le budget du Ministère des Colonies (dépenses métropolitaines) pour l'exercice 1945.

Verslag uit naam der Commissie van Koloniën belast met het onderzoek van het Wetsontwerp houdende de begrooting van het Ministerie van Koloniën (uitgaven van het Moederland) voor het dienstjaar 1945.

(Voir le n° 5-XV du Sénat).(Zie n° 5-XV van den Senaat.)

Présents : MM. LEYNIERS, président; BERNARD (Louis), CARTON DE TOURNAY, DE BROUWER, DEMETS (A.), DIERCKX, DUBOIS, GABRIEL, HANS, LEYSEN, le baron MOYERSON, PINCÉ, SPREUTEL et VAN REMOORTELT (William), rapporteur.

MESDAMES, MESSIEURS,

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Le budget qui vous est soumis est en augmentation sur celui de l'exercice 1944, par suite de la reprise de l'activité normale du Cabinet du Ministre des Colonies et de la remise en activité de divers services, tels l'Ecole Coloniale et l'Office de Colonisation; par suite aussi du relèvement des traitements et rétributions.

La dépense totale passera de 10,085,590 francs à 20,118,690 francs.

* * *

Votre Commission pense qu'il est nécessaire d'exprimer à nouveau le vœu de voir instaurer un budget colonial unique, groupant toutes les dépenses tant d'Europe que d'Afrique, hormis peut-être (et encore?) le traitement du Ministre et les frais de son Cabinet qui figurent seuls au budget de la Métropole. Votre Commission, comme celle de la Chambre des Représentants, a déjà fait remarquer que

De u voorgelegde begrooting boekt een verhooging tegenover deze van het dienstjaar 1944, tengevolge van de hervatting der normale bedrijvigheid van het Kabinet van den Minister van Koloniën en van het terug in activiteit stellen van verschillende diensten zooals de Koloniale School en het Koloniatiebureau; tengevolge ook van de verhooging der wedden en bezoldigingen.

De totale uitgave zal stijgen van 10,085,590 frank tot 20,118,690 frank.

* * *

Uw Commissie is van oordeel dat het noodig is andermaal den wensch uit te drukken dat er een enkele koloniale begrooting zou worden ingevoerd, die al de uitgaven zoowel van Europa als van Afrika groepeerde, behalve misschien (en dan nog) de wedde van den Minister en de uitgaven van zijn Kabinet, die alleen voorkwamen op de begrooting van het moederland. Uw Commissie, evenals deze van de

le système actuel manque de base logique et présente des anomalies : les dépenses de plusieurs services sont, en effet, prévues en partie sur le budget métropolitain et en partie au budget colonial. Il en est ainsi pour ce qui concerne l'Ecole Coloniale et certains autres établissements scientifiques du département : seuls, les traitements de leur personnel figurent au budget belge — sous le prétexte que ce personnel doit être rétribué par le Trésor belge pour la sauvegarde de ses droits à une pension « métropolitaine ».

Nous est avis que le taux de la pension présente plus d'intérêt pour les bénéficiaires que sa provenance. Nous pensons qu'il conviendrait d'en finir avec une dualité que la logique condamne : n'est-il pas absurde de faire supporter par la Métropole les appointements des fonctionnaires du Laboratoire de recherches chimiques et onialogiques de Tervueren, alors que l'indemnité des membres du Conseil Colonial — organisme fonctionnant à Bruxelles auprès du Roi-législateur et du Ministre des Colonies — est inscrite au budget africain ?

Au cours de la discussion des crédits pour 1937 devant le Sénat, le Gouvernement signala que la dualité critiquée permet à la Métropole, suivant les nécessités de sa politique budgétaire, d'accepter ou non certaines dépenses qui concernent la colonie. Le montant fort modeste des sommes figurant au budget des dépenses métropolitaines pour le Congo enlève toute valeur à cette explication. Votre Commission émet donc formellement le vœu de voir, dès l'exercice prochain, mettre un terme au système actuel.

Kamer der Volksvertegenwoordigers, heeft reeds doen opmerken dat het huidige stelsel allen logischen grondslag mist en ongerijmdheden vertoont : immers, de uitgaven van verschillende diensten worden voorzien gedeeltelijk op de begrooting van het moederland en gedeeltelijk op de begrooting van de kolonie. Dit is het geval voor de Koloniale School en voor sommige andere wetenschappelijke instellingen van het departement ; alleen de wedden van hun personeel komen voor op de Belgische begrooting — onder voorwendsel dat dit personeel moet worden bezoldigd door de Belgische Schatkist voor de vrijwaring van zijn rechten op een pensioen van het moederland.

Wij zijn de meening toegedaan dat het bedrag van het pensioen van grooter belang is voor de rechthebbenden dan zijn herkomst. Wij oordeelen dat het zou passen gedaan te maken met een dualiteit die wordt veroordeeld door de logica ; is het niet dwaas door het moederland de bezoldigingen te doen dragen van de ambtenaren van het Laboratorium voor schei- en handelskundige opzoeken te Tervuren, terwijl de vergoeding der leden van den Kolonialen Raad — instelling die te Brussel fungeert bij den Koning-wetgever en den Minister van Koloniën — wordt uitgetrokken op de Afrikaansche begrooting ?

In den loop der bespreking van de kredieten voor 1937 in den Senaat, wees de Regeering er op dat de beknibbelde dualiteit aan het moederland toelaat, volgens de noodwendigheden van zijn begrotingspolitiek, al dan niet sommige uitgaven die de Kolonie betreffen te aanvaarden. Het zeer nederig bedrag der sommen voorkomende op de begrootingen der uitgaven van het moederland voor Congo ontnemt alle waarde aan dezen uitleg. Uw Commissie wenscht dus uitdrukkelijk dat vanaf het aanstaande dienstjaar, een einde worde gemaakt aan het huidige stelsel.

Parmi les services que la libération du pays permet de remettre en activité, l'Office de Colonisation mérite une mention particulière.

Il est plus que temps, en effet, de faire rendre à cet organisme le maximum d'efficacité en matière de colonat belge.

Bien que le Congo ne soit pas une colonie de peuplement européen massif, il pourrait absorber un nombre de colons bien supérieur à celui qui existe actuellement.

La population blanche de notre colonie et des territoires sous mandat est d'environ 36,000 âmes. Ce chiffre englobe près de 12,500 étrangers, si bien que le nombre des Belges n'atteint pas 24,000, compte tenu des femmes et des enfants, qui sont 8,000.

L'occupation belge manque donc de densité, puisqu'elle ne comporte même pas 16,000 adultes mâles. Et il convient de faire remarquer que les colons — ce mot étant pris dans le sens le plus large — ne sont que 900, le surplus de nos compatriotes étant fonctionnaires, militaires, religieux ou appointés.

Neuf cents Belges seulement travaillent librement dans l'agriculture, le commerce ou les professions libérales, contre 2,100 colons étrangers !

Il est grand temps de rechercher la cause de cette situation et de remédier à une véritable carence qui n'est favorable ni aux intérêts des citoyens belges — vivant à l'étroit dans un pays surpeuplé — ni à celui de la colonie elle-même, envisagée sous l'angle de son avenir politique.

La mission parlementaire d'études coloniales, qui partira bientôt pour le Congo, mettra cette grave question à son programme. Ses membres prendront contact avec les colons déjà établis là-bas pour rechercher les raisons de leur rareté relative.

Onder de diensten die de bevrijding van het land opnieuw toelaat in activiteit te stellen, verdient het Kolonisationiebureau een bijzondere melding.

Het is immers meer dan tijd dat deze instelling met de grootste doeltreffendheid renderend worde gemaakt op gebied van Belgisch kolonaat.

Ofschoon Congo niet een kolonie is voor massale Europeesche bevolking, zou onze kolonie een veel grooter aantal kolonisten dan het huidige kunnen opslorpen.

De blanke bevolking van onze kolonie en van de gebieden onder mandaat bedraagt ongeveer 36,000 zielen. Dit cijfer omvat ongeveer 12,500 vreemdelingen, zoodat het aantal Belgen geen 24,000 bereikt, met inachtneming van de vrouwen en kinderen die ten getale van 8,000 zijn.

De Belgische bezetting heeft dus geen densiteit, vermits zij zelfs geen 16,000 mannelijke volwassenen telt. En er dient opgemerkt dat de kolonisten — dit woord genomen zijnde in de ruimste beteekenis — slechts 900 bedragen, terwijl onze overige landgenooten ambtenaren, militairen, kloosterlingen of bezoldigden zijn.

Slechts 900 Belgen werken vrij in den landbouw, den handel of de vrije beroepen tegen 2,100 vreemde kolonisten !

Het is hoog tijd de oorzaak van dezen toestand op te sporen en een echt in gebreke blijven te verhelpen dat voordeelig is noch voor de belangen der Belgische burgers, — die in het nauw leven in een overbevolkt land —, noch voor het belang der kolonie zelf, beschouwd van het standpunt harer politieke toekomst.

De parlementaire zending voor koloniale studiën, die eerlang naar Congo vertrekt, zal dit ernstig vraagstuk op haar programma brengen. Haar leden zullen in voeling treden met de ginds reeds gevestigde kolonisten om de oorzaken van hun betrekkelijke zeldzaamheid op te sporen.

Mais il appartient aussi au Gouvernement et à son Office de Colonisation de se préoccuper de la question et de préparer l'envoi de colons nouveaux.

Nous n'ignorons pas qu'il faudra rechercher un équilibre entre les divers intérêts en présence : ceux des indigènes tout d'abord, puis ceux des sociétés et ceux des entreprises privées, qui se trouvent fatalement en concurrence sur le plan des concessions et de l'attribution de la main-d'œuvre.

Le problème de la main-d'œuvre se lie à celui de la modernisation de l'agriculture, comme aussi à celui de l'hygiène des populations noires; à cet égard, signalons une fois de plus la nécessité grande de renforcer l'effort médical : le nombre des médecins coloniaux doit être doublé, triplé même, car ils ne sont actuellement que 325 à soigner 10 millions d'êtres humains répartis sur d'immenses territoires et accablés de maladies redoutables.

Signalons enfin que le colonat blanc ne doit pas être nécessairement agricole. Parmi les 2,100 colons étrangers du Congo, il n'y a que peu d'agriculteurs, les autres se partageant les occupations commerciales, artisanales, industrielles, et les arts libéraux.

Il importe que la Belgique crée au Congo des possibilités nouvelles de travail et d'établissement pour ses enfants. Elle pourra le faire si elle décide de mettre industriellement en valeur certaines régions, riches en produits naturels et propices à l'équipement hydroélectrique. Ce que d'autres peuples ont fait, dans des régions naguère agricoles ou arriérées (nous songeons au bassin du Dnieper, à

Maar het behoort eveneens aan de Regeering en aan haar Kolonisatiebureau zich om het vraagstuk te bekommeren en het zenden van nieuwe kolonisten voor te bereiden.

Wij weten wel dat er zal moeten worden uitgezien naar een evenwicht tusschen de verschillende tegenover elkaar staande belangen : deze van de inboorlingen vooreerst, vervolgens deze van de groote vennootschappen en ten slotte deze van de private ondernemingen, die noodzakelijk in mededinging komen op het plan der concessies en der toekenning van werkkrachten.

Dit vraagstuk van de werkkrachten houdt verband met dit van de moderniseering van den landbouw, alsook met het vraagstuk van de hygiëne der negerbevolking; in dit opzicht wijzen wij eens te meer op de groote noodzakelijkheid de geneeskundige inspanning uit te breiden : het aantal koloniale geneesheeren moet worden verdubbeld en zelfs verdrievoudigd, want zij zijn thans slechts ten getale van 325 om 10 millioen menschelijke wezens te verplegen, die verspreid zijn over onmetelijke gebieden en geteisterd door vreeselijke ziekten.

Wij wijzen er ten slotte op dat het blanke kolonaat niet noodzakelijk een landbouwkolonaat moet zijn. Onder de 2,100 vreemde kolonisten van Congo zijn er slechts zeer weinig landbouwers, terwijl de overige zich de bezigheden op gebied van handel, ambachten, nijverheid en vrije beroepen verdeelen.

Het komt er op aan dat België in Congo nieuwe mogelijkheden van arbeid en vestiging voor zijn kinderen in het leven roepe. Ons land zal zulks kunnen doen indien het er toe besluit sommige streken, die rijk zijn aan natuurlijke producten en zich leenen voor de hydro-electrische uitrusting, industrieel te ontginnen. Wat andere volkeren hebben gedaan in streken die vroeger landbouwstreken of verach-

l'Oural, au Turkestan russe), les Belges sont capables de l'entreprendre en Afrique, pour le plus grand bien de la Métropole et des indigènes. Les intérêts bien compris de ceux-ci concordent avec les nôtres : mieux payés, grâce à la création et au fonctionnement d'industries de transformation, ils constitueront pour l'exportation belge une clientèle accrue; au contraire, laissés à leurs méthodes archaïques de vie et de culture, ils continueraient à végéter tristement.

* * *

Il nous semble impossible de clôturer ce rapport sans insister (à l'occasion du chapitre budgétaire intitulé « secours ») sur la nécessité d'activer le rapatriement des Belges malades qui attendent au Congo le navire ou les avions sauveurs. Le nombre des intéressés qui ont pu rentrer en Belgique depuis la libération est infime. Les décès sont très fréquents parmi les titulaires de priorités médicales; il est plus que temps de frêter un navire-hôpital.

Il conviendra enfin de ramener aussi en Belgique les « évadés » de l'occupation ennemie, dont un grand nombre fut dirigé d'office sur le Congo par les services belges de Lisbonne; certains d'entre eux ont souffert physiquement du climat tropical sous lequel ils accomplirent leur effort de guerre. Il conviendra de leur accorder des secours de maladie ou d'invalidité, après leur rapatriement, même s'ils n'ont pas été incorporés dans l'un des organismes dont les agents sont protégés contre pareils risques.

terde streken waren, — (wij denken hier aan het bekken van den Dnieper, aan het Oural-gebergte, aan Russisch Turkestan) — zijn de Belgen bekwaam te verwezenlijken in Afrika voor het hoogste welzijn van het moederland en van de inboorlingen. De welbegrepen belangen van deze laatsten strooken met de onze : beter betaald dank zij de oprichting en de werking van transformatiebedrijven, zullen zij voor den Belgischen uitvoer een ruimere clienteel vormen; daarentegen overgelaten aan hun verouderde methodes van leven en cultuur, zouden zij verder droevig blijven vegeteeren.

* * *

Het lijkt ons onmogelijk dit verslag te besluiten zonder nadruk te leggen (naar aanleiding van het hoofdstuk der begroting getiteld « hulp gelden ») op de noodzakelijkheid de repatriëring der zieke Belgen te bespoedigen, die in Congo wachten op het reddende schip of de reddende vliegtuigen. Het aantal belanghebbenden die naar België konden terugkeeren sedert de bevrijding is uiterst gering. De overlijdens zijn veelvuldig onder de titularissen van geneeskundige prioriteit; het is hoog tijd dat er een hospitaal-schip worde bevracht.

Ten slotte, zal men ook naar België dienen terug te brengen de « ontsnapten » van de vijandelijke bezetting, waarvan een groot aantal van ambtswege naar Congo werd gestuurd door de Belgische diensten te Lissabon; sommigen onder hen hebben lichamelijk geleden onder het tropisch klimaat waarin zij hun oorlogsinspanning hebben volbracht. Het zal betamen hun hulp gelden voor ziekte en invaliditeit te verleenen na hun repatriëring, zelfs wanneer zij niet werden ingelijfd bij een der diensten wier agenten tegen dergelijke risico's verzekerd zijn.

Le présent rapport a été adopté à l'unanimité.

Le budget est adopté par 8 voix contre 6.

Le Président,
R. LEYNIERS.

Le Rapporteur,
W. VAN REMOORTEEL.

Dit verslag werd eenparig aangenomen.

De begroting werd goedgekeurd met 8 tegen 6 stemmen.

De Voorzitter,
R. LEYNIERS.

De Verslaggever,
W. VAN REMOORTEEL.